

DRÉGELY VÁRA ÉS DRÉGELYPALÁNK

Nemzedékek Éve, 4. túra: Drégelypalánk, 2022. szeptember 10-én

Prológus: A *Bajtársi Egyesületek Országos Szövetsége* által kiírt pályázaton elnyert összegből finanszírozott, a „Nemzedékek Éve” kegyeleti túrán 3 autóbusszal mentünk volna Recskre. Az eredeti elképzelés szerint, aktívan részt veszünk a Kényszermunkatábor megszüntetésének 69. évfordulójára a Recski Szövetség által rendezett ünnepségen. Majd a koszorúzás után elindulunk az előre egyénenként kiválasztott helyszín, a közismert műemlék **Egervár** vagy a teljesen ismeretlen török kori várrom **Drégely vára és környéke** felé. Az orosz-ukrán háború miatt bekövetkezett drasztikus infláció következtében, csak 2 autóbusszal, (melyből az egyiket az „56-os Szabadságharcos Lovagrend” finanszírozott) mentünk Recskre, ahonnan mindkét busz Egerbe vitte a résztvevő kadétokat és obsitosokat.

A BEOSZ pályázaton elnyert összeg maradékából() vizonzásként, a recski „vendéglátásban” munkát vállaló 12 apródot-lovagozt szeptember 10-én mikrobusszal elvittük a drégelyi várhoz, ahová a Budapest–Vác–Drégelypalánk útvonalon vasúttal érkezett az összes jelentkező, végül is 12 obsitos. Ezt, az Arany János ikonikus balladáján kívül, a maga természeti valóságában a résztvevők közül eddig csak általam felkeresett XVI. századi várrom múlt havi „felfedezését” írom le, főként kedvcsinálás céljából.

Drégely vára története

Nógrád vármegyében, a Börzsöny északi részén, mai Drégelypalánk és Nagyoroszi községek között a zöldellő hegyek egyik 416 méter magas, nehezen megközelíthető sziklacsúcsán emelkedik Drégely vára. A tatárjárás után, a királyi hatalmát ismét elfoglaló Árpád-házi IV. Béla parancsára végrehajtott kővárépítések idején ide is emelt egyet a környező területek birtokosa, a Hont-Pázmány nemzetség. Hont is maradt a vármegye neve egészen 1920-ig, amikor is legnagyobb részét Csehszlovákiához csatolták.

A középkori erődítmény a XV. század első harmadában az esztergomi érsek tulajdonába került, aki fényesen berendezett vadászkastéllá alakíttatta át. Buda várának az 1541-es török elfoglalása után megnőtt a vár hadászati jelentősége, az arany- és ezüstbányákkal rendelkező felvidéki németajkú városokat védelmezte. Mohácsnál elesett a kalocsai érsek, Tomori Pál fővezér, és többek között az esztergomi érsek Szalkai László is. A következő esztergomi érsek a Mohácsnál szerencsésen életben maradt Várday Pál egri püspök lett. Ő, aki saját bőrén tapasztalta a törökök brutalitását, nagy körültekintéssel nevezte ki 1544-ben, a kismemesi származású, tehetséges, tiszta jellemű ifjú Szondy Györgyöt Drégely vára kapitányává. Szondy azonnal megkezdte a katonai szempontból már elavult végvárat megerősíteni, melynek kis létszámú, de jól felkészített helyőrsége sokszor csapott össze a környékbeli falvakat fosztogató "pogány" lovasportyázókkal. Ezzel Szondy megerősítette hírnevét.

Ali budai pasa 1552 júliusában vonult fel a vár ostromára 12 000 fős seregével. A helyőrség létszáma ekkor mindösszesen 146 katona volt. A korszak leghíresebb versmondója, Tinódi Lantos Sebestyén Krónikájából ismerjük az ostrom részleteit. *Lásd:* Keretes 1. írásban.

Ugyancsak a korabeli krónikák alapján írta meg balladájában Arany János a két apród, Libárdy és Sebestyén történetét. *Lásd:* Keretes 2. írást.

A rommá lőtt Drégely várát a hódítók nem építették újjá, helyette 1575-ben a várhegy keleti völgyében, 3 km-re található községben emeltek egy 2000 lovas befogadására alkalmas palánkvárat. Ezt a községet hívjuk most Drégelypalánknak. Az itteni „Szondi-parkban” 1988-ban avatták fel Kő Pál Kossuth- díjas szobrászművész, Szondy György hőstettének méltó emléket állító alkotását, a „Szondi-szarkofágot”, melynek szövegét *Lásd:* Keretes 3. írásban.

A faluban működik a „Szondi Kiállítótér”, mely sok, változatos programot kínál az interaktív tárlatvezetéstől a rendhagyó történelemórán át az apródavatásig. *Lásd:* Keretes 4. írást.

Drégely sziklavára a helytállásról és hazaszeretetről üzen a kései unokáknak. Természeti szépsége és történelmi nevezetessége miatt közkedvelt kirándulóhely. Az emlékhely roskadozó várfalait az 1990-es években létrehozott „Drégelyvár Alapítvány” jóvoltából régész szakemberek tájrák fel, hogy helyreállítása után még sokáig tanúhelye lehessen az életüket itt feláldozó vitézeknek. Néhány éve folyik a vár részleges rekonstrukciója és állagvédelme. Itt, a vár bejárata előtt áll Melocco Miklós monumentális kőtömbbe vésett alkotása látható.

**Felértünk a várkapuhoz
Melocco Miklós: „A drégelyi csata”
Készült 2004-ben**

**Drégelyvár ostromának 450.
évfordulójára a fellegvárban állította
Drégelypalánk Önkormányzata 2002-ben.**

A Szondi-hagyomány ápolásával, évente megrendezésre kerülő ünnepséggel adóznak a végvári hősök emlékének. A várat, mint történelmi jelentőségű turisztikai látványosságot, évente ezrek keresik fel. Reméljük, hogy a jövő nemzedék gondoskodásának köszönhetően ez még több száz évig így lesz. **A vár a nemzeti örökség része, 2012-től történelmi és nemzeti emlékhely.**

Kiemelt rendezvény a minden év júliusában megrendezett Szondi várjátékok és vartúra. A várnál és a vár alatti *Sáferkúti tisztáson* a rendkívül színes programban ilyenkor középkori párviadatok, korabeli kézművesség, íjászat, bajnívás, élő történelemóra, kapitányválasztás, gólyalábasok bemutatója és este tábortűz is van!

Sáferkút megközelítése

A váci vasútállomásról, hétvégeken délelőtt 2 óránként, délután 3 óránként indul a 4B vágányról Drégelypalánk- Balassagyarmat felé az S750 számú 3 piros kocsiból összeállított, normál nyomtávú (*közismerten két római-lófara sínszélességű*) dízel „csöhögény”. **Sáferkút vasúti megállóhely** (Nem állomás!) 45 km-re van, 12. hely, ahol megáll és erre menetrendtől függően 75-80 percre van szüksége. Összegezve, 35-36 km/órás sebességgel „döcög”, igaz különösen a vége felé busa erdei tájon.

Az obszitosok közül, akik fel szándékoztak kapaszkodni a 2,4 km-re magasló várromhoz, azok a 9 óra környékén érkező vonatról, azok pedig, akik nem vállalták a hegymászást a 11 órakor érkező vonatról szálltak le Sáferkútnál. (9 órakor én voltam egyedül, a 11 órai csoport 12 fős lett.)

A Recskről mikrobusszal és személyautóval érkezőknek a 2-es számú főútról, Drégelypalánk előtt kellett lekanyarodniuk, hogy 1,5 km -es földúton Sáferkútra érkezzenek. Ők, a sofőrök nélkül *12-en* már 9 órakor vártak engem, és némi szerelvényigazítás után közülük hét velem összesen *8-an* nekivágtunk a még áprilisban kitűzött célnak.

Nekem, aki a legidősebb, a legsúlyosabb volt a csapatban és Nagyoroszi felől, néhány éppen „nullévolyamos konzultációról” hazafelé induló egyetemista tanítványommal jártam itt több, mint 40 éve: hatalmas és újra megrendítő élmény volt ismét megnézni Drégely várát. Majd

2000 környékén felmásztam „Magos Déva várába”. 2011 nyarán pedig néhányan megálltunk „Bús düledékeiden, Husztnak romváránál”. Utóbbi sokban hasonlított a drégelyi romokhoz.

Míg mi a „legények eleje” Drégely várát másztuk, a 11 órai vonattal megérkeztek a többiek Séferkútra és a terveknek megfelelően kézmosás, fotózgatás után a két jármű, éppen nem véletlenül üres 12 helyén elszállították Őket, a már megismert földúton a 3,6 km-re lévő drégelypalánki „Szondi Kiállítótérbe”. Mire leértünk a hegyről, újra Séferkúton voltak a járművek és a többiek után vittek bennünket is.

Drégely vára megközelítése

Jelenleg Drégely várát csak Séferkút felől lehet megközelíteni. Innen egy 2,4 km-es erdei földúton, 200 m-es, tehát kb. 50 emeletnyi magasságot leküzdve juthatunk a várrom egyik végéhez, amit körbe is járhatunk és ahová be is léphetünk, pontosabban fel is mászhatunk.

Mi nyolcan „fiúk-lányok” (14-74 év és 25-105 kg tömeg között) 2022. szeptember 10-én délelőtt, napsütésben, folyamatosan 15-20 fok közötti hőmérsékletben, a készített fotók adatai alapján, néhány rövid pihenővel 52 perc alatt tettük meg felfelé az utat. Mindenki megizzadt, de az első fotókon a fáradtság jelei senkin nem látszanak.

Miért nem jöttél fel? Tériszonyod van?

Nincs! Csak nem fértem át a kapun.

A várromokat, ahol „... veszett a pogány, Kő módra befolyván a hegy menedékét: Ő áll a halála vérmosta fokán, Diadallal várta be végét.” elmesélni nem lehet, mert könny kicsordul, és ha máshol is írta le Arany János: „Szó bennszakad, hang fennakad, Lehellet megszegik.

Érdekes, hogy a vár 30-40 perces igencsak aktív „körül-rajongása” után többen leültek egy padra kicsi szusszanni. A vissza út lefelé több időt vett igénybe, mert földből frissen kibújt gusztusos gombák mindenkit, életemben először engem is leszedésükre csábítottak.

Próbáljuk a fotómontázssal illusztrálni látottakat, de tessék eljönni és személyesen átélni!

Drégelypalánkon

A két csapat Drégelypalánkon a falu központjában kialakított, új, interaktív, látogatóbarát látogatóközpontban, a Szondi Kiállítóterben találkozott össze először. Mi, akik megmásztuk a hegyet és kezünkkel érinthettük a hősök vérével megszentelt köveket, saját szemünkkel láthattuk, amit anno a török ágyúk, majd közel egy félévezred alatt az idő vasfoga még meghagyott Szondy György várából. Az imént látott romok kuszasága engem kíváncsivá tett: Hol is lehetett a váron az a sötét kapu? Hová vezethetett az a töredezett lépcső? Kitől is búcsúzhattak el, csak gondolatban a várvédő katonák, amikor utoljára lenéztek a bástya fokáról a tengernyi török támadóra?

Természetesen a jól áttekinthető, barátságos Turisztikai Központ nem adhatott választ a „drégelyi golgotát” frissen megmászók minden kérdésére. A rendkívül gyerekbarát, rengeteg játékkal, interaktív elemmel gazdagított kiállítás könnyű, élvezetes formában mutatja be Szondi várkapitány hős korát, és ez így van jól! Számomra is a Látogatóközpont tette teljessé Drégely várának megismerését, ezért aktív „végig-játszása” kihagyhatatlan programpontjává lett a kegyeleti túránknak. A részletekről a Keretes 4-ben számolunk be.

Csak azért nem öltöztem be töröknek, mert mindenki éhes volt és már egy órája a „Várkapitányhoz” címzett étteremben vártak bennünket. A pajtában, a nagykalapáccsal még gyorsan vertem egy emlékérmét, majd tőlem szokatlanul, egy „Isten Veletek!” nélkül, kocsival vittek a vendéglő asztalán gőzölgő ízletes leveshez és nokedlis „pörihöz” „A vonat nem vár és még nem koszorúztunk! - felkiáltással.

Szerencsére „Szondi várkapitány szarkofágja” közel volt a Várkapitány étteremhez és a vonat is késett néhány perccel.

Visszajövünk jövő júliusban a *Sáferkúti tisztásra*, ígérem korongozok, nyilazok, vívok első vérig, majd végiglátogatom az „Apródok útja” tanösvény” 5. 6. 7. 8. állomását és este én hordom a legtöbb fát a tábortűzhöz.

Budapest-Vác-Sáferkút-Drégely vára-Drégelypalánk-Vác-Budapest, 2022. szeptember 10-én

Dr. Horváth László Ferenc
A Bajtársi Egyesületek Országos Szövetsége
és az 56-os Szabadságharcos Lovagrend
„Nemzedékek Éve” kegyeleti túrájának
projekt menedzsere

Keretes 1.

„Az alsó palánkvár felgyújtása után a védők visszavonultak a sziklán magasodó felsővárba, melynek kaputornyát a törökök tüzésége hamarosan földig rombolta. Az első gyalogsági rohamokat visszaverő magyar végváriak még életben maradt katonái, végül a harmadik napon halált megvető bátorsággal kitörtek, és Szondy kapitánnyal az élen mind hősi halált haltak a véres közelharcban.”

Keretes 2.

Mielőtt a romhalmazzal a török gyalogság megrohmozta volna másodszor is, Ali Szondyhoz küldte a szomszédos Nagyoroszi papját: „Az várat megadná, magát ne vesztené.” „Miután a vár meg sem tartható, azt neki feladni ne vonakodjék.” Szondy, visszautasítva a pasa ajánlatát, maroknyi csapatával felkészült a végső rohamra, amelynek kimenetele számukra sem volt kétséges. A kapitány ekkor előhozatott két török rabot, és hívatta két énekes apródját. Testamentumában meghagyta a pasának, hogy nevelje vitézzé a fiúkat, testét pedig tisztességesen temettesse el a harc után.

Ezután drága ruhákba öltöztette és ellátta pénzzel őket, s Alihoz küldte a papot az üzenettel. Szondy apródjai még négy év múlva is Ali udvarában voltak. 1556. december 30-án erről a pasa Krusith János szitnyai és bakabányai kapitánynak így tesz említést: „Itt én nálam két gyermek vagyon, deák, kiket Zondy Györgytől vettem el, egyiknek neve Libardy és az másiknak Sebestyén.”

Keretes 3.

A Szondi-parkban található az 1988-ban felavatott Szondi-emlékmű, az ún. Szondi-szarkofág. Kő Pál szobrászművész alkotása, melynek felirata: „Szondi György (1504.- Drégely vára, 1552. július 9.) katona, Drégely várának hős kapitánya volt. Bátor magatartása még az ellenségben is elismerést váltott ki, ezért díszes pompával temettette Őt el Hádím Ali budai pasa.”

Keretes 4.

A **Turisztikai Központ** két épületből és a köztük lévő udvarból áll. A nagyobb, jobb oldali épület mellé, egy a várat imitáló bástyát építettek. Ezt keresve faluban könnyen megtaláltuk a kiállítást. Ebben a „házban” két, témájában és stílusában is ellentétes kiállítóteret alakítottak ki. A **tájszobában** egy, a régióra jellemző eklektikus falusi szoba különböző időszakokból származó paraszti és polgári stílusú bútorokkal lett berendezve. Volt itt rokka, festett láda, lóca, dunyhás ágy. A legtöbb kiállított tárgyat meg is lehet fogni, sőt a szekrényekből elővarázsolt ruhákat fel is lehet próbálni. Vállalkozó kedvű apródunk éppen palóc legényesben parádézott.

Minden rendben: A hölgyek a végvári vitéz, az urak meg a magyar kislány előtt tömörültek.

A másik teremben kapott helyet a *vártörténeti és régészeti kiállítás*. A gyűjtemény nemcsak a vár történetének, ostromának állít emléket, hanem a térségből előkerült régészeti leletek alapján mutatja be a középkori Drégely és Palánk várát. Korabeli hadi eszközök, a mindennapi élet használati tárgyai sorakoznak a vitrinekben, képek, ábrák, makettek teszik könnyebbé a korszak megértését. Kiváló fotó téma, különösen hölgyeknek, a korabeli végvári vitéznek öltözött jó svádájú tárlatvezetővel, majd a néma török bábuval készített kép. Bánatomra idegenvezető hölgy nem lévén csak a fehér csadoros török menyecske kezét foghattam meg ijedten.

A bejáratától balra, egy iskolai osztály tanulóira méretezett *mozi terem*be beülve mi is megnéztük „A Szondi legendája” című, 20 perces, élőszereplős filmet, mely „középiskolás fokon” megidézi Drégely várának hősiességét.

A *vályogfalú pajtának* csak az udvar hátsó része jutott. A mindennapi, paraszti élet használati- és munkaeszközeit gyűjtötték itt össze, földművelő, szőlőtermesztő, állattenyésztő eszközöket tanulmányozhattunk a nyitott szénadplású építményben. Egy 200 Ft-os érme ellenében pedig saját emlékérmét verhettem magamnak.